

Dieren in nood: hoe 144 - 'red een dier' het verschil maakt

Dierenwelzijn is een onderwerp dat in de maatschappij steeds belangrijker wordt. Dierenwelzijn gaat over de kwaliteit van het leven van een dier¹. De Faculteit Diergeneeskunde hanteert de volgende definitie van dierenwelzijn: *“een individu verkeert in een staat van welzijn wanneer het in staat is zich actief aan zijn levensomstandigheden aan te passen en daarmee een toestand kan bereiken die het als positief ervaart”*. Als een dier zich niet meer kan aanpassen aan de situatie waarin het zich bevindt, wordt een pathologische toestand bereikt die wordt gekenmerkt door fysiologische reacties en gedragingen die geen adaptieve waarde hebben². Wanneer zulk gedrag aanhoudt, kan er sprake zijn van dierenmishandeling en/of -verwaarlozing. In de afgelopen jaren heeft het welzijn van dieren steeds meer aandacht gekregen, wat onder andere heeft geleid tot de oprichting van het landelijk meldpunt 1-4-4 om dierenmishandeling en -verwaarlozing aan te pakken als een maatschappelijk probleem. Alarmnummer 1-4-4 is het landelijk meldpunt voor dierenmishandeling of -verwaarlozing sinds 15 november 2011. Na een melding pakken de Landelijke Inspectiedienst Dierenbescherming (LID), Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) en de Landelijke Eenheid (nationale politie) deze op. Zij zijn de organen die dierenmishandeling in Nederland aanpakken³. Hoe gaan deze instanties precies te werk en welke rol heeft de dierenarts eigenlijk?

Geschreven door Lieve Klomp, derdejaars
bachelorstudent Diergeneeskunde

Dierenverwaarlozing vs dierenmishandeling

Wanneer het gaat om aangetast welzijn van dieren worden de termen dierenverwaarlozing en dierenmishandeling veelal door elkaar gebruikt, maar hier zit wel een verschil in. Bij dierenmishandeling wordt een dier opzettelijk en zonder doel gepijnigd, bijvoorbeeld door te schoppen, verwonden of het opsluiten van het dier op een manier die niet voldoet aan zijn natuurlijke

behoeften. Zonder doel verwijst hierbij naar het feit dat medische handelingen zoals bloedprikken bij de dierenarts, weliswaar pijnlijk kunnen zijn maar een duidelijk doel dienen, namelijk het verbeteren van de gezondheid van het dier. Verwaarlozing gaat over dingen die de eigenaar had moeten doen, maar niet gedaan heeft, waardoor problemen ontstaan. Bij verwaarlozing kun je denken aan dieren die geen of

onvoldoende voer, water en/of medische zorg krijgen van de eigenaar, maar ook het onthouden van de nodige verzorging aan vacht, nagels, hoeven en/of gebit^{1,4}.

Hoe werkt 144?

144 is niet alleen voor wanneer je getuige bent geweest van dierenmishandeling, maar ook voor situaties waarbij je twijfelt of er sprake is van dierenmishandeling en/of -verwaarlozing. Daarnaast is het meldpunt ook te bereiken voor situaties waarbij je een dierenambulance nodig hebt, voor dieren in acute nood. 144 is bereikbaar van maandag tot en met zaterdag van 08:00 tot 18:30 uur en op zondag van 09:30 tot 18:30 uur. Mocht 144 niet bereikbaar zijn dan kan er contact worden opgenomen met de politie (0900-8844 of bij spoed 112)⁵. Daarnaast kun je ook gebruikmaken van het meldformulier dierenmishandeling of -verwaarlozing wanneer er geen sprake is van spoed. Deze is te vinden op www.politie.nl⁴. Wanneer er een melding binnenkomt wordt deze ondergebracht bij de Landelijke Eenheid; speciaal opgeleide politiemensen nemen de telefoon aan en zullen de juiste hulpverlener inschakelen. Afhankelijk van de melding wordt de LID, de politie of de NVWA ingeschakeld⁴.

- **De dierenpolitie:** Als we spreken over politie bij dieren dan hebben we het over ‘taakaccenthouders handhaving dierenwelzijn en opsporing dierenleed’, ook wel de dierenpolitie genoemd. Deze politiemensen zijn extra getraind aan de Politieacademie als themahouders Dieren binnen Criminaliteit & GGP (DCG). Deze treden zelfstandig

op en ondersteunen andere politieonderdelen wanneer er dieren betrokken zijn. Bij acute situaties zal de “normale” politie worden opgeroepen: hierbij kun je onder andere denken aan het vangen van een losgebroken paard. Ook wordt in zulke gevallen vaak de brandweer ingeschakeld, als zo’n paard bijvoorbeeld in de sloot belandt of door het ijs zakt⁴.

- **De NVWA:** De NVWA behandelt met name meldingen over bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren en zien toe op de naleving van de wetgeving ten aanzien van het welzijn, de huisvesting en het vervoer van onder meer varkens, runderen, kippen, geiten en schapen⁴. Naast de NVWA bestaat ook nog het Vertrouwensloket Welzijn Landbouwhuisdieren, waar mensen terecht kunnen met vragen en meldingen over vermoedelijke verwaarlozing van landbouwhuisdieren. Dit loket is een initiatief uit de veehouderijsector met als doel het aantal gevallen van verwaarlozing zo klein mogelijk te houden en op tijd in te grijpen. Dit loket bestaat uit mensen met kennis van de agrarische sector, zoals veeartsen. Het loket komt in actie als er duidelijke vermoedens zijn dat het dierenwelzijn in het gedrang komt: er worden geen boetes opgelegd (waar de NVWA deze bevoegdheid wel heeft), maar de eigenaar wordt geholpen om een oplossing voor zijn of haar problemen te vinden¹.
- **De LID:** De LID is een onafhankelijke stichting die voortkomt uit en ondersteund wordt door de Dierenbescherming. Voordat de LID officieel werd opgericht was de Dierenbescherming actief in het inspectiewerk. De LID handelt nu in opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). De inspecteurs van de LID, welke zijn aangesteld als buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA), behandelen meldingen waarbij sprake is van een redelijk vermoeden van een strafbaar feit over de verzorging en huisvesting van gezelschapsdieren en hobbymatig gehouden

landbouwhuisdieren^{4,6}. Hierbij ondersteunen ze de dierenpolitie en de NVWA⁶. De LID voert ook routinecontroles uit op plaatsen waar veel dieren worden gehouden of verhandeld zoals markten, speciaalzaken, fokkers of dierenpensions. Ook controleren de inspecteurs regelmatig bij notoire overtreeders: mensen die keer op keer met hun dieren de fout in gaan. Wanneer het welzijn van dieren kan worden verbeterd, kunnen de inspecteurs op basis van bestuursrecht de eigenaar dwingen om bijvoorbeeld de huisvesting te verbeteren of naar een dierenarts te gaan. Daarnaast kan in overleg met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) worden besloten om een dier (tijdelijk) bij de eigenaar weg te halen, oftewel in bewaring te nemen. Ook zijn de inspecteurs bevoegd om strafbare feiten op te sporen, een proces-verbaal op te maken en eventueel, in overleg met het Openbaar Ministerie (OM), dieren in beslag te nemen. Deze zware maatregelen worden waar mogelijk pas toegepast na pogingen om de leefomstandigheden van het dier te verbeteren door afspraken te maken met de eigenaar en/of door waarschuwingen te geven¹.

Wat gebeurt er nadat er een melding is gemaakt?

- **Het dier:** Als er besloten wordt het dier in bewaring te nemen of in beslag te nemen dan zal de politie het dier meenemen en zal het dier worden gebracht naar een zogeheten opslaghouder, waar een dierenarts het dier zal onderzoeken. De rechter bepaalt dan uiteindelijk of een dier teruggaat naar de eigenaar. Wanneer dat niet kan, gaat het asiel of dierenpension op zoek naar iemand die wel goed gaat zorgen voor het dier⁴.
- **De eigenaar:** Het is strafbaar om een dier te mishandelen of te verwaarlozen. Sinds 1 januari 2024 zijn er meer mogelijkheden om sneller en beter in te grijpen bij dierenmishandeling om zo ook te voorkomen dat een dader opnieuw in de fout gaat³. Zo

zijn de straffen die gegeven kunnen worden bij dierenmishandeling en -verwaarlozing verhoogd. De maximumstraf voor misdrijven zoals doden, mishandelen of verwaarlozen van een dier, het organiseren of het laten deelnemen van een dier aan diereengevechten wordt verhoogd naar een gevangenisstraf van vijf jaar (was drie jaar) of een geldboete van de vijfde categorie (€103.000) (was vierde categorie; €25.750). De maximumstraf voor overtredingen met betrekking tot dierenverwaarlozing zijn verhoogd naar een gevangenisstraf van een jaar (was zes maanden) of een geldboete van de vierde categorie (€25.750) (was derde categorie; €10.300). Daarnaast heeft de rechter nu de mogelijkheid om in het geval van dierenmishandeling of -verwaarlozing een houdverbod op te leggen van ten hoogste 30 jaar ter voorkoming van recidief⁷⁻¹⁰.

Meldcode dierenmishandeling voor dierenartsen

Bij het opsporen van dierenmishandeling heeft ook de dierenarts een grote rol. Echter, het is voor een dierenarts niet altijd makkelijk om dierenmishandeling te herkennen en het kan als lastig ervaren worden om hiervan een melding te maken omdat er vaak twijfel is of het echt dierenmishandeling betreft¹¹. Mede hierom heeft de Universiteit Utrecht in 2017 het Landelijke Expertisecentrum Dierenmishandeling (LED) opgericht. Dierenartsen kunnen verdachte gevallen van dierenmishandeling anoniem melden bij het LED. Experts beoordelen het ingediende materiaal en als er dierenmishandeling wordt bevestigd, kan de dierenarts een melding bij de politie maken^{1,11}. Een dierenarts is niet verplicht om een melding te doen van vermoedelijke mishandeling, maar bij passief optreden kan de dierenarts tuchtrechtelijk worden verweten. Het passief

optreden kan worden gezien als het verzaken van de zorgplicht op basis van artikel 4.2 van de Wet Dieren.

Dierenartsen moeten bij vermoedelijke dierenmishandeling het vijf-stappenplan volgen volgens de meldcode voor dierenartsen van de KNMvD. De vijf stappen zijn (in het kort) als volgt:

1. Het in kaart brengen van signalen;
2. Collegiale consultatie en zo nodig raadplegen van bestaande meldpunten;
3. Een gesprek met de diereigenaar;
4. Het wegen van het letsel of de verdenking op dierenmishandeling;
5. Beslissen: hulp organiseren of melden

Indien de veiligheid van het dier, de dierenarts of het personeel in gevaar is, dient men van een gesprek af te zien en direct over te gaan naar stap 4. Wanneer een dierenarts besluit een melding te maken, wordt van de dierenarts verwacht dat deze ook na de melding alles zal doen wat binnen zijn mogelijkheden ligt om het dier of de dieren tegen verdere mishandeling of verwaarlozing te beschermen, in overleg met de instantie waar de dierenarts de mishandeling of verwaarlozing gemeld heeft¹².

Conclusie

Door de verscheidenheid aan organisaties die zich inzetten voor het waarborgen van dierenwelzijn en hun overlappende rollen en verantwoordelijkheden, kan het voor het publiek soms verwarrend zijn bij wie ze dierenmishandeling of verwaarlozing moeten melden. Ook omdat deze organisaties vaak samenwerken bij het behandelen van meldingen.

Het meldpunt 144 - 'red een dier' fungeert echter als een centraal aanspreekpunt voor

Signalenkaart DIERENMISHANDELING

ÉÉN OF MEERDERE SIGNALEN KUNNEN OP DIERENMISHANDELING WIJZEN

SIGNALEN AAN HET DIER

- Type letsel, zoals brandwond of ribfractuur
- Eerdere of herhaalde fracturen/letsel
- Onverklaarbaar letsel

GEDRAG VAN HET DIER

- Angstig voor eigenaar/mensen
- Erg ingetogen of overdreven agressief
- Afgestompte, depressieve houding
- Gedragsverandering

HUISVESTING VAN HET DIER

- Onvoldoende beweegruiimte
- Onvoldoende hygiëne
- Geen eigen lig-/slaapplaats

VERZORGING VAN HET DIER

- Afwezigheid voldoende eten/drinken

GEDRAG VAN DE EIGENAAR

- Verschillende, onlogische of terughoudende verklaringen letsel
- Nieuw in dierenpraktijk
- Ongeloofwaardig
- Boze reactie op vragen
- Ongepaste reactie op berichtgeving
- Normafwijkend gedrag (bv. angstig, nerveus, agressief, ongemakkelijk)

OMGANG EIGENAAR MET DIER

- Gebrek aan bezorgdheid om dier
- Onjuiste omgang met dier (bv. grof, gehaast, ruw, lawaaiërig, harde stem)
- Vertraging in het hulp zoeken
- Onthouden van nodige zorg

RELATIEF VAAK LETSEL BIJ DIER(EN)

ADVIES EN MELDEN

Voor iedereen – Meldpunt 144 Red een dier
Tel: 144 (7 dagen per week, 24 uur per dag bereikbaar tegen lokaal tarief)
Website: www.144redeendier.nl

Voor dierenartsen – Landelijk Expertisecentrum Dierenmishandeling
Website: www.meldpuntLED.nl

Voor dierenartsen – Meldcode Dierenmishandeling
Voor ondersteuning bij de toepassing van deze meldcode:
Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD)
Tel: 030-634 89 00
Website: www.knmvd.nl

Figuur 1: Signalenkaart Dierenmishandeling

Bron: meldpunt LED

meldingen van dierenmishandeling en -verwaarlozing. De gezamenlijke inspanningen van zowel de dierenpolitie, de NVWA, de LID en dierenartsen zijn van belang om de bescherming van dieren te verbeteren en herhaling van dierenmishandeling te voorkomen. De recente versterking van de wetgeving benadrukt het belang hiervan nog eens extra. Deze ontwikkelingen duiden erop dat de bescherming van dieren steeds meer prioriteit krijgt in onze samenleving.

Referenties

1. licg.nl - Dierenmishandeling en -verwaarlozing. (z.d.). *LICG Over Houden van Huisdieren*. Geraadpleegd op 25-02-2024. <https://www.licg.nl/dierenmishandeling-en-verwaarlozing/>
2. Ohl, F., Endenburg, N., Vaarkamp, H., Pijpers, A., Rothuizen, J., Hellebrekers, L. J., Van Sluijs, F. J., Stegeman, J. A., Van Putten, J., Van Knapen, F., Freriks, A. A., Barneveld, A., Verheijden, J. H. M., Van Breukelen, P., Helms, J. B., & Gröne, A. (2009, september). Dierenwelzijn - de diergeneeskunde positie. *Platform Diergeneeskunde en Samenleving - Faculteit Diergeneeskunde*. Geraadpleegd op 25-02-2024. https://www.uu.nl/sites/default/dierenwelzijn_-_de_diergeneeskundige_positie_sept_2009.pdf
3. Dierenmishandeling. (z.d.). *Rijksoverheid.nl*. Geraadpleegd op 26-02-2024. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/dierenwelzijn/regels-dierenmishandeling>
4. Dierenpolitie. (z.d.). *Politie.nl*. Geraadpleegd op 25-02-2024. <https://www.politie.nl/onderwerpen/dierenpolitie.html>
5. MELD DIERENLEED. (z.d.). *Dierenbescherming.nl*. Geraadpleegd op 25-02-2024. <https://www.dierenbescherming.nl/over-ons/service-en-informatie/dier-in-nood>
6. Werkwijze - inspectiedienst.nl. (z.d.). *Dierenbescherming*. Geraadpleegd op 26-03-2024. <https://www.inspectiedienst.nl/werkwijze>
7. Wet aanpak dierenmishandeling en dierverwaarlozing. (z.d.). *Tweedekamer.nl*. Geraadpleegd op 26-02-2024. https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/plenaire_verslagen/kamer_in_het_kort/wet-aanpak-dierenmishandeling-en
8. Wet dieren. (z.d.). *wetten.overheid.nl*. Geraadpleegd op 26-02-2024. <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030250/>
9. Staatsblad 2023, 242. (2023, 5 juni). *Overheid.nl*. Geraadpleegd op 26-02-2024. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/stb-2023-242.html>
10. Verhoging straffen bij dierenmishandeling en -verwaarlozing. (2023, 17 mei). *LICG Over Houden van Huisdieren*. Geraadpleegd op 26-02-2024. <https://www.licg.nl/nieuws/verhoging-straffen-bij-dierenmishandeling-en-verwaarlozing/>
11. Over LED. (z.d.). *meldpuntled.nl*. Geraadpleegd op 25-02-2024. <https://www.meldpuntled.nl/over-led>
12. Meldcode dierenmishandeling. (2016, mei). *KNMvD.nl*. Geraadpleegd op 25-02-2024. <https://knmvd.nl/dossier/dierenwelzijn/meldcode-dierenmishandeling/>

